

Gotowość społeczności lokalnych na zmiany wynikające z procesu transformacji energetycznej i społeczno-gospodarczej, określonego w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 w wybranych gminach województwa śląskiego z problemem społecznym i/ lub przestrzennym, które w największym stopniu dotknie proces przeobrażeń

Fundusze Europejskie
dla Śląskiego

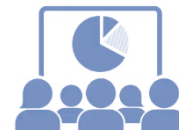

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Województwo
Śląskie

Główny cel badania:

identyfikacja stopnia gotowości gmin będących w transformacji górniczej (z problemem społecznym lub przestrzennym) na zmiany wynikające z procesu transformacji energetycznej i społeczno-gospodarczej w kontekście realizacji celów TPST oraz wskazanie działań i narzędzi na rzecz usprawnienia tego procesu.

Gminy objęte badaniem:

- Bieruń
- Bytom
- Jastrzębie-Zdrój
- Mysłowice
- Ruda Śląska
- Rybnik
- Zabrze

Termin realizacji badania:

wrzesień 2024 – marzec 2025

Zastosowane metody badawcze:

- analiza danych zastanych (desk research)
- bezpośrednie wywiady kwestionariuszowe wspomagane komputerowo (CATI)
- indywidualne wywiady pogłębione (IDI)
- zogniskowane wywiady grupowe (FGI)

2663
mieszkańców

98
wywiadów

14
wywiadów

Uczestnicy wywiadów:

przedstawiciele urzędu miasta, PUP, OPS, przedsiębiorstw górniczych i okołogórniczych, samorządu gospodarczego, instytucji otoczenia biznesu, branżowych związków zawodowych i lokalnych organizacji pozarządowych.

Informacje o badanych gminach

JST wytypowane do badania to **miasta na prawach powiatu i gmina miejska, zaliczane do obszarów będących w transformacji górniczej** (z problemem społecznym lub przestrzennym), wchodzące w skład Obszarów Strategicznej Interwencji, na których będą występowały lub już występują negatywne konsekwencje prowadzonej transformacji. W gminach tych **osoby zatrudnione w sektorze górniczym stanowią od 3,6% do 18% ogółu zatrudnionych mieszkańców.**

	Powierzchnia w km ²	Liczba ludności w tys.	Zatrudnienie w sektorze górnictwem	Zatrudnienie w sektorze górnictwem (% ogółu zatrudnionych)
Bieruń	40	18,8	3 083	12,5
Bytom	69	147,8	2 184	4,1
Jastrzębie-Zdrój	85	82,3	5 054	18,0
Mysłowice	66	71,3	2 475	8,8
Ruda-Śląska	78	130,3	3 859	7,8
Rybnik	148	130,9	5 993	12,0
Zabrze	80	153,8	2 053	3,6

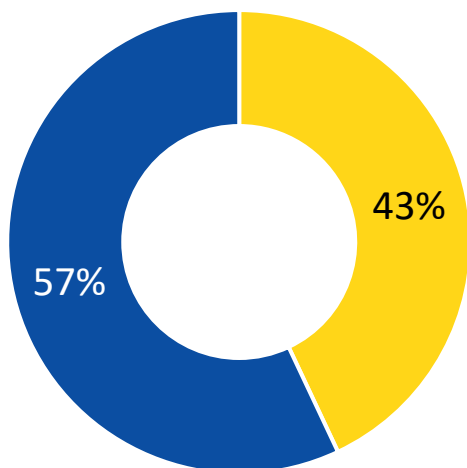
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na grudzień 2023 roku)

Pojęcie „sprawiedliwa transformacja”

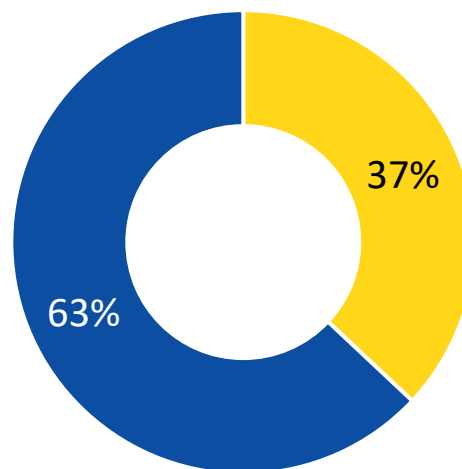
Pojęcie sprawiedliwej transformacji nie jest powszechnie znane wśród mieszkańców badanych gmin województwa śląskiego – spotkało się z nim 43% uczestników badania, a niewiele ponad 1/3 mieszkańców wie, dlaczego przeprowadzana jest transformacja.

Czy słyszał/a Pan/i kiedykolwiek o sprawiedliwej transformacji?

■ tak ■ nie

Czy wie Pan/i, dlaczego przeprowadzana jest transformacja?

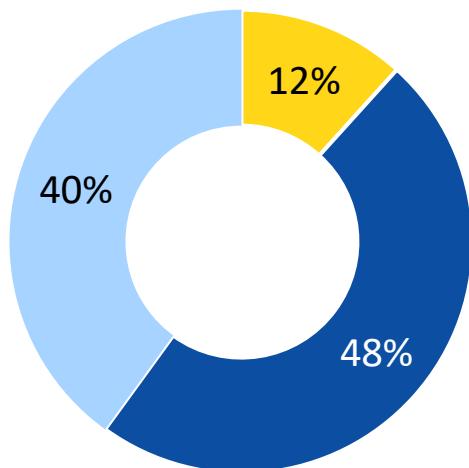
■ tak ■ nie

Za **główną przyczynę obecnej transformacji mieszkańcy uznają politykę Unii Europejskiej (57%)**. Ponad 40% upatruje przyczyn również w ociepleniu klimatu oraz w dostępie do taniej, ekologicznej energii. Co trzeci mieszkaniec uważa, że transformacja powodowana jest interesami finansowymi dużych korporacji.

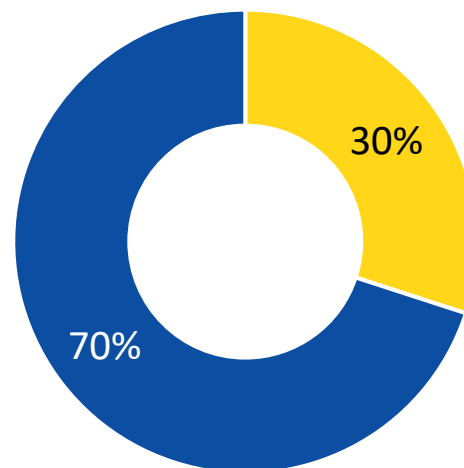
12% respondentów deklaruje, że urząd miasta przekazywał mieszkańcom informacje na temat sytuacji kopalń i skutków ich zamykania – wskaźnik odpowiedzi negatywnych jest czterokrotnie wyższy.

Czy tutejszy Urząd Miasta przekazywał kiedykolwiek mieszkańcom informacje na temat sytuacji kopalń lub skutków ich zamykania dla gminy?

■ tak ■ nie ■ nie wiem

Czy chciałby Pan/i dowiedzieć się więcej na temat planowanych zmian transformacyjnych w Pana/i mieście i okolicach?

■ tak ■ nie

Tylko 30% mieszkańców wyraża zainteresowanie pozyskaniem informacji na temat planowanych zmian transformacyjnych w swoim mieście

Poprawa jakości powietrza i związane z tym korzyści zdrowotne

Zmiana sposobu myślenia o produkowaniu, magazynowaniu i wykorzystaniu różnych źródeł energii (minimalne zużycie, maksymalny odzysk)

Możliwość wykorzystania dużych środków unijnych na transformację, inwestycje w infrastrukturę gminną i prywatną (domy, firmy)

Zwiększenie niezależności energetycznej oraz obniżenie cen energii; wykorzystanie infrastruktury pokopalnianej do produkcji zielonej energii i ciepła

Przyciągnięcie dużych inwestorów i rozwój nowych, ekologicznych gałęzi gospodarki; pobudzenie przedsiębiorczości i rozwój małych firm

Wykorzystanie zasobów wody gruntowej, do której dostęp daje infrastruktura pokopalniana

Rozwój nowych kierunków kształcenia – dopasowanych do potrzeb rynku pracy i zwiększających chęć młodego pokolenia do pozostania we własnej gminie

Zagrożenia wynikające z transformacji

Utrata miejsc pracy i wzrost bezrobocia oraz **brak alternatywnych miejsc pracy** (o podobnych warunkach pracy i płacy)

Obniżenie standardu życia: zmniejszenie dochodów, utrata świadczeń, popadanie w uzależnienia/ choroby (np. alkoholizm, depresja)

Emigracja ludności związana z brakiem perspektyw podjęcia atrakcyjnego zatrudnienia na terenie gminy zamieszkania

Wzrost kosztów energii i brak pewności dostaw energii (brak zapewnienia alternatywnych źródeł)

Problemy z zagospodarowaniem terenów przemysłowych i pogórnicznych

Nieprzemyślane i zbyt szerokie likwidowanie zakładów, skutkujące brakiem surowców niezbędnych do produkcji innych dóbr

Problemy finansowe gmin: utrata wpływów podatkowych z zamykanych zakładów oraz wydatki na usuwanie szkód górniczych

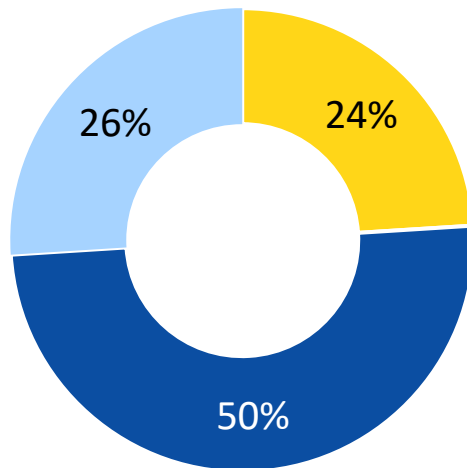
Brak koordynacji działań i współpracy między podmiotami, które powinny angażować się w proces transformacji, **opór wobec zmian**

Poparcie dla zamykania kopalń

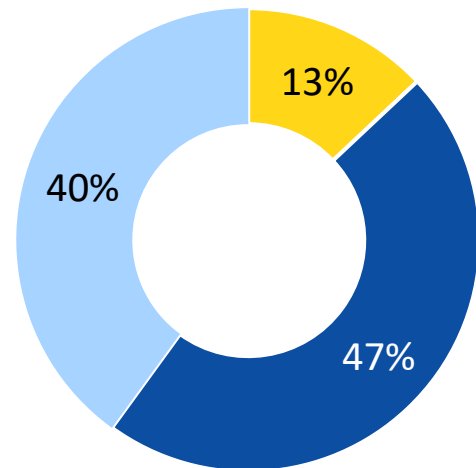
Co czwarty mieszkaniec uważa, że proces odchodzenia od węgla, gazu i ropy naftowej jest słuszny, a co drugi wyraża pogląd przeciwny.

Czy proces odchodzenia od węgla, gazu, ropy naftowej jest słuszny?

■ tak ■ nie ■ nie wiem

Czy gmina jest odpowiednio przygotowana na zmiany związane z zamknięciem kopalni?

■ tak ■ nie ■ nie wiem

Tylko 13% uczestników badania twierdzi, że gmina (instytucje i mieszkańcy) jest odpowiednio przygotowana do zmian związanych z zamykaniem kopalń.

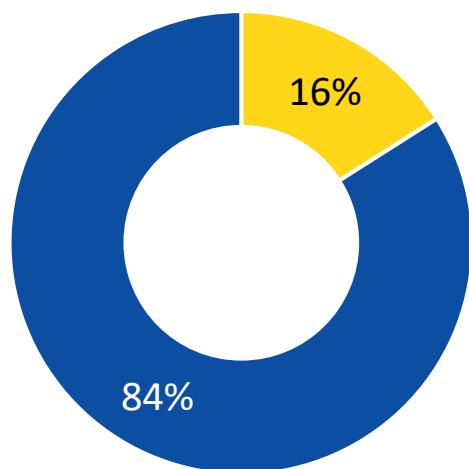

Obawy mieszkańców o pracę i finanse

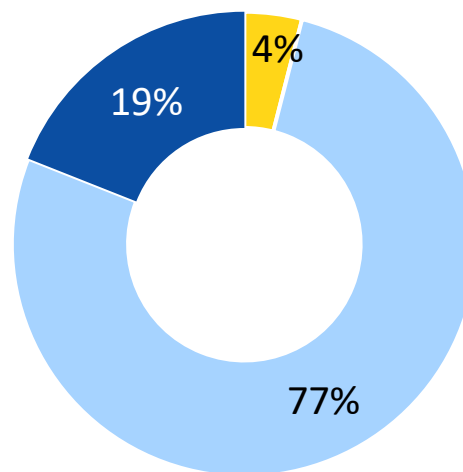
Obawy o przyszłość zawodową i utratę pracy w związku z zamykaniem kopalń zgłosiło 16% mieszkańców: częściej mężczyźni (21%) niż kobiety (10%); częściej osoby z wykształceniem podstawowym (29%) niż wyższym (12%).

Czy obawia się Pan/i, że po zamknięciu pobliskiej kopalni może Pan/i stracić pracę?

■ tak ■ nie

Czy uważa Pan/i, że po zamknięciu kopalni Pana/i sytuacja materialna ulegnie zmianie?

■ poprawi się ■ nie zmieni się ■ pogorszy się

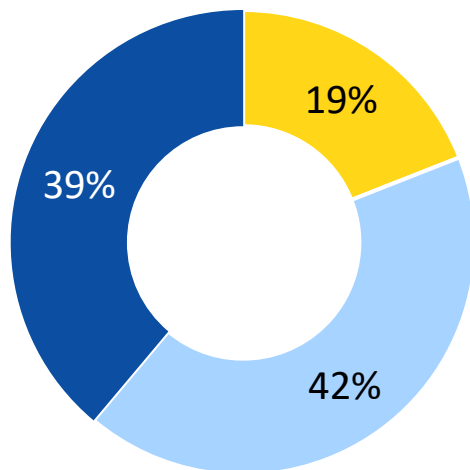
3/4 respondentów uważa, że po zamknięciu kopalń ich sytuacja materialna nie ulegnie zmianie, jednak **pozostali mieszkańcy częściej spodziewają się pogorszenia sytuacji (19%), niż jej poprawy (4%).**

Postrzeganie skutków transformacji

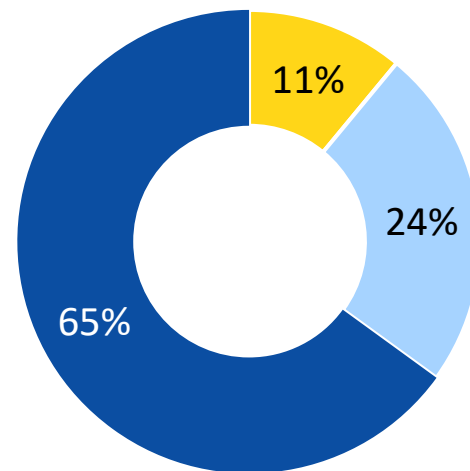
Co piąty mieszkaniec uważa, że sprawiedliwa transformacja może się udać w jego mieście, natomiast 42% nie wierzy w sukces transformacji. Wiarę w to, że transformacja może się udać wyrażają istotnie częściej euroentuzjaści (25%) niż eurosceptycy (7%).

Czy Pan/i wierzy, że sprawiedliwa transformacja w Pana/i mieście może się udać?

■ tak ■ nie ■ trudno powiedzieć

Jak będzie wyglądało Pana/i miasto po likwidacji pobliskiej kopalni?

■ lepsze miejsce do życia
■ nic się nie zmieni
■ gorsze miejsce do życia

2/3 mieszkańców uważa, że ich miasto po zamknięciu pobliskiej kopalni będzie gorszym miejscem do życia niż obecnie, a tylko 11% uważa, że stanie się miejscem lepszym.

Wykorzystanie terenów pogórnich

Przekształcanie otwartych terenów w przestrzenie rekreacyjne dostępne dla mieszkańców – tworzenie terenów rekreacyjnych, parków i ścieżek rowerowych

Przygotowanie terenów i infrastruktury pod nowe inwestycje, strefy przemysłowe oraz inkubatory przedsiębiorczości

Wykorzystanie terenów i infrastruktury pokopalnianej do wytwarzania zielonej energii (elektrycznej i ciepłej)

Przekształcanie budynków kopalni w obiekty kulturalne, muzealne, edukacyjne, a nawet handlowe i usługowe z zachowaniem ich zabytkowego charakteru

Kluczowe potrzeby samorządów

Zapewnienie zewnętrznego wsparcia finansowego

Usprawnienie współpracy z dużymi spółkami infrastrukturalnymi
(energetycznymi, gazowymi, wodno-kanalizacyjnymi, telekomunikacyjnymi itp.)

Lepsze zaplanowanie i zapewnienie większej przewidywalności procesu transformacji (stabilności celów i metod)

Respektowanie stanowiska gmin górniczych na poziomie centralnym

Ulepszenie przepisów powiązanych z transformacją: likwidacja przepisów niekorzystnych dla gmin i luk prawnych, zwiększenie stabilności i przejrzystości przepisów, przede wszystkim w następującym zakresie:

usprawnienie procesu przejmowania gruntów pokopalnianych przez samorządy

uregulowanie kwestii odpowiedzialności za szkody górnicze i utrzymanie infrastruktury funkcjonującej po zamknięciu kopalń (np. przepompowni)

uwolnienie możliwości przeznaczenia nieruchomości pogórnich na cele komercyjne (większa swoboda gmin w decydowaniu o ich przeznaczeniu)

uelastycznienie zasad przyznawania i rozliczania środków unijnych na transformację, gdyż obecnie są one odstraszające dla wielu samorządów

Wykonawca badania:

Market Research World

ul. Mastalerza 26/13

44-102 Gliwice

<https://mrw.org.p>

info@mrw-poland.pl

Zamawiający:

**Urząd Marszałkowski
Województwa Śląskiego**

ul. Ligonía 46

40 - 037 Katowice

www.slaskie.pl

kancelaria@slaskie.pl

Fundusze Europejskie
dla Śląskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Województwo
Śląskie